

лыгыбухарыннылар» диэн хобу иһит-тэбинэ, балык буһа турар олгуйун кэлэн түөрэ тэбэн кэбиһэрэ.

Онтон ааһара, ахсаан киһи ахсааныгар сөп түбэстэбинэ, улахан балык суох буоллабына, ааһа турара, кумахтан хомуһан балыккын хат буһарынабын, ахсаан ортобуна балыгы барытын ибили тэпсэн, тэбистэрэн кэбиһэрэ. Киһилии тонгу, сиикэйи сиэтиэ дуо. «Бурдук суох, спецтанас суох, байыаннай бириэмэ», — диэн тыллааҕа. «Балык булдун былаана — сокуон — туолуохтаах —

көрүнтээх сыгытты киһи тыл этэр, ыйытар, эппиэттиир. Литовкалар айдаан бөрүтө, ытааһын да баар. Биһиги тойоммут Суздалов суоһа-суодала маһийэн мэктиэтигэр кылчаабыт курдук. Ылдыаа Егорович ыйыттарына тонхоннуур эрэ. Балайда өр ампаалыктаһан мунньах бүттэ Биһиги нууччалыы билбэт дьон тугу өйдүүхпүтү? Онтон Илья Егорович диэн ааттыыр киһилэрэ: «Олохтоохторго барыабын», — диэтэ. Биһиги ону истээт ураһаларбытыгар тэбиннибит. Дьоммут бары улахан ураһабы-

«Билигин дойдуга төһө да ыараханын, ол иннигиттэн хас бивирдиси сэбискэй киһиттэн көрдөбүл кытаанаһын иһин, хоту сир балыксыта тонг балыга, итии чэйэ суоҕа куһаҕан, тугу эмэ тобулу-охпут, дыһайыахпыт, оттон эһиги күүскүтүн харыстаабакка элбэх балыгы бултаан, онон кыайыыны чугаһатыһың!» — диэн түмүктээбитэ.

Илья Егорович Винокуров рыбзаводка хас да хоммута. Зимовьеҕа, Буор Хайаҕа сылдыбыт этэ. Кини сылдыбытын түмүгэр: бурдук, чэй да баар буолта (нуорманан), балы-

сөп. Саха саарына, киһи кэрэмэхэ Ылдыаа Мөлөкүүрүп оннооҕор сылдыан ааспыт сиригэр үтүө өйдөбүлү, сырдык сабыдыалы хаалларар, кэрэҕэ, үтүөҕэ угуйар. Төрөөбүт-үөскээбит дойдутугар үрдүккэ, кэрэҕэ, сана саҕахтарга ыгырар сабыдыала улахана саарбахтаныллыбат. Баараҕай киһи биир дойдулаахтара аңардас кини аатын түһэн биэрбэт иһин туох кыайардарын барытын үчүгэйдик онгорорго дулуһаллара буолуо, бука? Суздалов даҕаны ол кэмнэ үлэхамнас ыараханын, көрдөбүл кыта-

И. Е. Винокуров төрөөбүтэ 110 сылыгар

ААТА-СУОЛА КЫТТА КӨМӨЛӨСПҮТЭ

Сэмэннэрэ да akkaастана барбата: «Итини олохтоохтор бары билэбит, мин саҕа киһиэхэ кэпсээм даҕаны Биһиги икки Нам дьонун билэбит, ол дьоннорунан холобурдуу саныыбыт — намнары Сэрии саҕана, бу эбэбит Омолой төрдүгэр рабзавод баара, сотору ол сири бэйэн да көрүүн.

Онно специрисилиэнистэр — литовецтар, финнэр о.д.а. сүннүүнэн үлэлиилэрэ. Ону тэнэ олохтоохтортон үлэни кыайар-хотор, балыкка сыһыаннаах өгүтүүтүн үлэлэппиттэрэ. Сэрии бириэмэтэ: үлэ да ыарахана, дыссипилиинэ да кытаанаҕа. Специрисилиэнистэр үксүлэрэ дыһталлар, кыргыттар этилэр. Муора үрдүгэр туруору мас бараактарга олорбуттара. Үлэһит элбэҕэ — ахсаанын биһиги билбэппит. Завод начальнига Суздалов диэн Нам киһитэ. Бардама, тойумсуга, тугу да аахсыбата, быһата абааһы киһитэ этэ. Кыһын буурҕаҕа дьон элбэхтик сүтэрэ, өлөрө, онно кыһамныы суоҕа. Танасан, ас-үөл олус мөлтөө. Суздалов бэйэтин тула сирэй көрбөх, ньыланнаһ дьону түмэрэ, ыйтар ыт, тэбэр атаһа, охсор илии, хоп-сип хомуйааччы онгосторо. Бара сатаан күһүн балык устуутун саҕана, күөскэр биир күндүөбэни эбэтэр кыра балыгы киһиэхэ көнүллүүрү. «Бу дьон ордук ба-

байыаннай бириэмэ», — дии-дии дибдийэрэ. Оттон Эбэ бэйэтэ туспа сокуонун кэһэри оччоттон баччаҕа дылы сөпсөөбөт, ону билэн тутустахына бултуугун, суох да суох, ол кини дибдийиитин ылыныа дуо.

Ол курдук сордонон үлэлээбитэ буола сырыттаахпытна, сааһыары оройуон киһинэ Казачье диэкиттэн элбэх ыт көлөнөн дьон тийиэн кэлбиттэрэ. Сотору истибиппит: «Дьоккуускайтан боломуочунай үлэни-хамнаһы билсэ кэлбит», — диэтилэр. «Эмиэ өссө үүрүү-үтүрүүү буолара буолуо, эстэрбит кэллэҕэ» — дэһии эһин буолта. Онтон билбиппит кырдыаҕастар билэр, олус ытыктыыр, урут Казачье диэки олоро сылдыбыт Ылдыаа кэлбит үһү диэн буолла. Дьон барыта үөрэн сэгэсгына түстэ. «Ылдыаа Дьөгүөрэбис кэлбит буоллабына, бэрээдэги олохтоо, ас-танас да көстүө», — дэстилэр кырдыаҕастар. Биһиги эдэрдэр саарбахтыбыт. «Ол Ылдыааҕыт да суоҕу хантан булар үһү», — дэһэбит.

Тулуйбатыбыт, эдэрдэр литовецтар бараактарыгар тэбиннибит. Тийбиппит мунньах бөрү. Төр курдук бытыктаах, таба күрүмүлээх, киипэ-

тыгар муһуннубут, ыта симистибит. Ылдыаа Егорович арыаллыыр үс киһитин кытта (ол иһигэр Суздалов эмиэ) киирэн үөрэ-көтө барыбытын кытта илии тутуһан дорооболосто, сорох билэр дьонун өссө үөрүүлээхтик эҕэрдэлээтэ. Олорорутар чуурка биэрбиттэригэр кыһаммакка дьон ортотугар тийиэн чэлчэки баҕайытык таба тириитигэр олорон кэбистэ. Онтон күлэ-күлэ: «Хайа, балыксыттар, ыалдыкка тонг балыккыт, итии чэйгит ханнаһың?» — диэтэ. Дьон саната суох барда, эмискэ уу-чуумпу буолла (ону билигин да өйдүүбүн). Ылдыаа Дьөгүөрэбис тула өттүн кэриччи көрөн баран, биир уруккуттан билэр киһитигэр: «Уйбаан, хайдах олоробут, үчүгэйдик, сиһилии кэпсээ эрэ?» — диэтэ. Уйбаан быһыыны-майгыны лоп-бааччы быһааран кэпсээн биэртэ, өссө хоту дьон ыалдыгы көрсөртонг балыктара, итии чэйдэрэ суоҕун, онтон кыбысталларын эттэ.

Ылдыаа Егорович дойдуга быһыы-майгы хайдаһын, ис-тас балаһыанһа туругун, сэрии хаамыгытын, сэбискэй норуот бары күүһүн өстөөҕү кыайыыга түмүтүн, кыайыы биһиэхэ буолуоҕун өр кэпсээбитэ, тиһээр:

гы бултуургуттан көрөн биэрэр буолтара. Үлэлээбэт кырдыаҕастарга, оҕолорго эмиэ нуорма көрүллүбүтэ. Өссө балыксыттарга спецтанас биэртэрэ, бу сонун этэ. Кырдык тонг балык, итии чэй дэлэй да буолбаттар баар буолта. Баары баарынан эттэххэ, Ылдыаа Дьөгүөрэбис кэлбэтэ буоллар, олохтоохтор да, специрисилиэнистэр да дыһалабыт хаахтылар дыһалалааҕа. Ону абыраабыт. Ылдыаа Дьөгүөрэбис эмиэ Нам киһитэ, ол эрэри биһиги Усуйаана киһитин, бэйэбит киһитин курдук саныыбыт. Сылдыбыт сиригэр оннук түргэнник бэйэ киһитинэн буолар айылҕалааҕа. Оттон Суздаловы бэйэтин кытта илдэ баран абыраабыт», — Сэмэн кэпсээнин түмүктээбитэ.

Бары истэ, убаастыы үөрэммит киһилэрэ Бүөтүр Тимофеевич сонньуа түһэн баран эппитэ: «Чэ, саҕа үлэһити кытта билистибит, ханна даҕаны киһи биир халыыпка кутуллубатын, атыннааһын биһиги билэбит, өйдүүбүт. Ол гынан баран Ылдыаа Дьөгүөрэбис курдук сүдү, улахан киһи төрөөбүт дойдуларын дьон кинини суолдуйт сулус, сирдыт эркээи онгостоллоро чахчы буолуон

анаһын уйбакка намыһах таһымнаах киһи оннук хабыр буолта быһыылааҕа. Онно зоотехниктытын Ылдыаа Дьөгүөрэбис Мөлөкүүрүп дойдутун киһитинэн ылынабыт, сөп ини?» — диэн түмүктээбитин баар дьон бары «сөп, сөп бөрү» дэһэ түспүттэрэ.

Ол курдук аңардас сүдү, улахан киһини кытта биир улууска төрөөбүт буоламмын бастакыттан истин-иһирэх сыһыанна түбэспитим, кини олох билбэтэх биир дойдулааһын араначчылыы сылдыарын билбитим. Биэс сыл Ылдыаа биир дойдулааҕа аатыран олус үчүгэйдик управляюцайдан баран киһини Казачье отделение-тыгар управляюцайды барбытым. Онно Илья Егоровичы билээччилэр да ол саҕана бааллара, оттон Казачье оскуолата И.Е. Винокурова аатын сүтэрэ. Онно ким даҕаны И.Е. Винокуров биир дойдулааҕа диэн өрө туппатар да, бэйэм испэр кини биир дойдулааҕа буоларбын умнубаппын уонна аатын-суолун киртиһиһэтэх киһи диэн кыайарбынан үлэлээн муохтаспытым.

**Миитэрэй ОБУТОВ,
Кириэс-Кытыл**